

УДК 349.2:331.5

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.3.26>

М. І. Ануфрієв

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Міжрегіональна академія управління персоналом, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, м. Київ, Україна, nikolaiwork77@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1178-1901

О. М. Капля

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, Міжрегіональна академія управління персоналом, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого, м. Київ, Україна, kaplia.oleksandr@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8629-0771

О. О. Бандурка

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ, Україна, ORCID ID 0000-0002-5890-6214

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Статтю присвячено узагальненню тенденцій, що спостерігаються у сфері регулювання трудових відносин в Україні та за кордоном, у процесі впровадження заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19. Автори зосереджують свою увагу на проблематиці врахування особливостей сучасного стану трудових відносин та їх правового регулювання, а також динаміки їх розвитку, з урахуванням глобалізації і сучасної інформатизації.

В ході дослідження враховано численні статистичні та соціологічні показники, які свідчать про падіння обсягів виробництва і торгівлі у різних галузях господарювання. З'ясовано, що великі корпорації дедалі більше акцентують увагу на дистанційній роботі, продажах та наданні послуг через мережу Інтернет.

Узагальнено результати досліджень американських фахівців, проведених з початку пандемії COVID-19 та протягом 2020 року. Встановлено, що незважаючи на колосальну фінансову підтримку з боку уряду, працездатне населення США дуже важко переживає пандемію. Більше третини всіх працездатних осіб відчули зниження доходів, чверть молодих працездатних осіб отримували фінансову допомогу. Половина дорослих осіб працездатного віку, які втратили роботу через спалах коронавірусу, все ще залишалися безробітними.

Зазначено, що профспілкова діяльність, як у США, так і в Україні спрямована на підтримку прав працюючого населення в умовах пандемії COVID-19. В умовах пандемії профспілки намагаються радше знайти спільну мову з роботодавцями та урядом, аніж тиснути на них.

Акцентовано увагу на потребі подальших досліджень проблематики оптимізації правового регулювання трудових відносин у дистанційному форматі, що набувають поширення не лише в ході реалізації заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19, але й у рамках глобалізації ринку праці в цілому.

Ключові слова: *трудове право; працевлаштування, працездатне населення, доходи громадян, дистанційна робота, інтернет-магазини, пандемія, COVID-19.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний світ дедалі частіше висуває перед суспільством виклики, які потребують

злагодженої взаємодії політиків, юристів, економістів, лікарів, інженерів, підприємців, представників інших сфер діяльності. Не в останню

чергу такі тенденції обумовлені глобалізаційними процесами, які загострюють не лише позитивні, але й негативні явища.

Не стало винятком із правил і поширення коронавірусної хвороби COVID-19, що покликало за собою як зростання загрози життю і здоров'ю сотень мільйонів людей по всьому світу, так і соціально-економічні наслідки пандемії – скорочення виробництва, порушення логістики товарів і послуг, розрив зв'язків виробничої кооперації, зростання безробіття, і як наслідок – зниження якості життя у десятках країн світу. Держави, не лишаючись осторонь проблеми, впровадили ряд заходів, спрямованих на підтримку як роботодавців, так і працівників, відновлення підприємницької активності.

В Україні з кінця 2019 року також було впроваджено ряд заходів, спрямованих на підтримку працівників, підвищення їх економічної безпеки. Наразі ж нагальною є потреба узагальнення як зарубіжного, так і вітчизняного досвіду захисту прав працівників та його правового регулювання.

Стан опрацювання проблематики у вітчизняній науці. Проблематику захисту прав та інтересів, фінансової підтримки працівників і роботодавців в умовах впровадження заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19, вивчали численні вітчизняні та зарубіжні науковці – юристи, економісти, соціологи: А. Адамчук, Дж. Беннет, Дж. Дінгел, Б. Ньюман, Р. Комбс, К. Кумар, Б. Міллер, Р. Мінкін, К. Паркер, Т. Пісоченко, П. Тонг, Г. Шац.

Водночас, висока динаміка соціально-економічних процесів, обумовлених пандемією та державне реагування на ці процеси, в умовах впровадження заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19, обумовлюють актуальність даного дослідження.

Метою статті виступає узагальнення тенденцій, що спостерігаються у сфері регулювання трудових відносин в Україні та за кордоном, у процесі впровадження заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19.

Основний зміст дослідження. Стрімке поширення COVID-19 та низька ефективність карантинних заходів у перші місяці пандемії, призвели до синергетичного ефекту з негативною спрямованістю. Тисячі виробничих процесів у всьому світі були зупинені чи значною мірою загальмовані, дуже відчутно скоротилося виробництво мікросхем, що знайшло своє відображення у підвищенні цін на комп'ютерну техніку й інші електронні пристрої, і навіть – на автомобілі.

Як зазначала з цього приводу експерт відділу корпоративних комунікацій Київської торгово-промислової палати Аліна Биркун, першими забили на сполох великі корпорації. Світовий гігант ритейлу H&M вже за даними II кварталу 2020 року відзвітував, що виручка мережі магазинів в Україні скоротилася на 76% (тобто більш ніж у 4 рази). При цьому, проблемою стало не лише обмеження роботи торгових закладів, а й стрімке зниження купівельної спроможності населення [9]. Також низився місячний обіг товарів для будинку, саду і ремонту. Відбулося значне зниження попиту на товари для краси та здоров'я, оскільки вони найчастіше не призначаються для задоволення основних потреб людей. Обіг продажів у цій галузі вже за перше півріччя 2020 року впав на 31%. Пандемія коронавірусу і криза негативно вплинули і на попит меблів – у цій галузі падіння становило 26% [9]. А менеджери іспанської компанії «Inditex», найбільшого у світі ритейлера одягу (бренди Zara, Pull&Bear, Massimo Dutti, Bershka, Oysho та ін.), вже влітку 2020 заговорили про необхідність закриття 1-1,2 тисячі з 7,4 тисяч своїх магазинів [2]. Цілком очікувано, мультиплікативний ефект торкнувся інших суміжних галузей, викликаючи лавину падіння продажів, зниження прибутковості бізнесу, і як наслідок – скорочень персоналу а погіршення якості життя мільйонів пересічних громадян.

Величезній кількості фахівців у сфері послуг, яким вдалося втриматися на своїх робочих місцях, довелося переходити на дистанційну роботу, до якої більшість із них раніше долучалися ситуативно, або ж взагалі не долучалися [13]. Водночас, у доволі виграшному становищі опинилися окремі працівники ІТ-індустрії, які й до уведення карантинних обмежень значною мірою працювали дистанційно і мали налагоджений робочий процес, а також представники логістичної галузі – зокрема інтернет магазини і служби адресної доставки. Так, наприклад, згадувана компанія «Inditex» вже у 2020 році запланувала інвестиції в обсязі 1 млрд євро у розвиток інтернет-торгівлі і 1,7 млрд євро – в інтеграцію технологій продажів. У компанії розраховують, що якщо в минулому році на онлайн припадало 14% всіх продажів, то до 2022 року їхня частка повинна досягти 25% [2]. Про наміри зосередитися на онлайн-торгівлі говорять і в компанії «Nike». Там планують наростити частку онлайн-продажів з 30% до 50%. За час пандемії продажі «Nike в» інтернеті зросли на 75% на тлі падіння на всіх інших каналах, повідомляє

TradeMaster.UA з посиланням на Bloomberg. «Ми хочемо створити зрозумілий електронний торговельний майданчик», – заявив глава компанії Джон Донах'ю [15]. При цьому, частині співробітників доведеться шукати себе в новій ролі, при звичаючись працювати віддалено, або ж шукати нову роботу.

Звісно ж, Україна не лишилася осторонь зазначених процесів. Можливість дистанційної роботи в Україні врегульована Законом України № 530-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» [7]. Зазначеним законом визначено право роботодавців на період встановлення карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), доручити працівникові виконувати протягом певного періоду роботу, визначену трудовим договором, вдома [7]. При цьому, на жаль, законотворець не надає пояснень щодо змісту та обсягу виконуваної праці, фактично залишаючи це питання на розгляд роботодавця.

Окремої уваги заслуговує питання збереження за працівником права на відпустку. Наразі працівник має право скористатися правом на щорічну відпустку зі збереженням заробітної плати на загальних підставах незалежно від введення карантину та обмежувальних заходів. Водночас, відповідно до норми Закону № 530-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», працівник має можливість отримати відпустку без збереження заробітної плати, термін якого не буде включено у загальний термін 15 днів, встановлений ст. 84 КЗпП [3; 7]. При цьому, важливо зазначити, що відповідно до Статті 26. Закону України «Про відпустки», мова йде саме про «відпустку без збереження заробітної плати за згодою сторін» [6]. На цьому моменті законотворець додатково акцентує увагу і в згаданому Законі № 530-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», зазначаючи, що роботодавець може «надавати працівнику, у тому числі державному службовцю, службовцю органу місцевого самоврядування, за його згодою відпустку» [7]. Тобто надання такої відпустки (без збереження заробітної плати) не може відбуватися примусово. Мова йде про надання

відпустки без збереження заробітної плати виключно за згодою як роботодавця, так і працівника.

Варто зазначити, що такий підхід, у кращих традиціях діалектики, несе в собі не лише захист прав працівника, але й цілком реальну загрозу втрати робочого місця вже у короткостроковій перспективі. Адже численні дослідження як в Україні, так і за кордоном, переконливо свідчать, що десятки мільйонів людей втратили робочі місця. Уже до початку осені 2020 року в США безробітними вважалися 13 млн осіб, тоді як у країнах ЄС цей показник сягав 16 млн. осіб [1]. І якщо такі цифри, на перший погляд, здаються доволі незначними (для США, де кількість працездатних осіб перевищує 150 млн., мова йде про безробіття на рівні 8,7%) то з урахуванням особливостей трудової політики в умовах карантину, ситуація виглядає значно загрозливішою.

Т. Пісоченко і А. Колмиков, доволі слушно акцентують увагу та суттєвому збільшенні кількості осіб, які не працюють офіційно, але водночас не зареєстровані як безробітні (так звані «приховані безробітні»). Окрім того, на думку дослідників, у офіційній статистиці не беруться до уваги мільйони пенсіонерів, здобувачі вищої освіти, які втратили підробіток, і просто осіб, які вже зневірилися у спробах знайти роботу. Вони не шукають роботу, тому і безробітними не вважаються. І саме ця категорія людей за останній час різко зросла [4; 5]. Тобто, порівняно з офіційними показниками, реальний рівень безробіття може бути вищим навіть не на кілька відсотків, а у кілька разів.

Доволі детальний аналіз цієї ситуації восени 2020 року було здійснено групою американських дослідників. Серед іншого, Кім Паркер, Рейчел Мінкін та Джессі Беннет визначили, що зростання реального безробіття та падіння рівня життя визнаються значною часткою американських працівників [14]. За даними дослідження, опублікованого на платформі Pew Research Center, серед працездатних громадян США із низьким рівнем доходу 46% стверджують, що з початку пандемії у них виникли проблеми з оплатою рахунків, а приблизно одна третина (32%) кажуть, що їм було важко сплачувати орендну плату або іпотеку. Приблизно кожен п'ятий серед працездатних людей середнього віку із середнім рівнем доходу зіткнулися з цими проблемами [17]. В цілому ж, понад 25% працездатних американців середнього віку кажуть, що вони або хтось із їхніх сімей були звільнені

або втратили роботу через спалах коронавірусу, а 15% сказали, що це сталося з ними особисто. Найчастіше до даної категорії належать молоді працездатні особи (віком від 18 до 29 років) і люди середнього віку з нижчими доходами.

Натомість серед тих, хто втратив роботу, половина стверджує, що вони все ще залишаються безробітними, третина повернулася на стару роботу, а 15% змінили роботу, після початку пандемії. Люди середнього віку з низьким рівнем доходу, які були звільнені через коронавірус, мають менше шансів працювати зараз, у порівнянні з людьми середнього віку із середніми та високими доходами, які також втратили роботу (43% проти 58%). Спостерігається і висока професійна мобільність молоді. Працездатні особи віком від 18 до 29 років рідше повертаються на попередню роботу, ніж ті, хто перебуває у віці від 30 до 64 років [14]. І навіть якщо вони не втратили роботу, багатьом працівникам довелося скоротити свій робочий день або ж роботодавець просто знизив їм зарплату, через економічні наслідки пандемії. Близько третини всіх осіб середнього віку (32%) стверджують, що така ситуація трапилася або з ними, або з членами їх родини, а 21% зазначають, що це сталося з ними особисто. Більшість працівників, які стикалися з такою проблемою (60%), зараз заробляють менше, ніж до спалаху коронавірусу, тоді як 34% кажуть, що наразі заробляють приблизно так само, як і до спалаху COVID-19, і лише 6% кажуть, їх доходи зросли [14]. Такими є результати дослідження Pew Research Center за участю 13 200 дорослих американців, проведеного з 3 по 16 серпня 2020 року [17]. Автори не натрапляли на настільки детальні дослідження вітчизняної ситуації, однак мають підстави вважати, що вона, щонайменше, не оптимістичніша.

При цьому, навіть в США значна кількість осіб, які втратили роботу внаслідок пандемії, покладаються на допомогу по безробіттю, включно з тією, яка передбачена Законом «Про допомогу, підтримку та економічну безпеку в зв'язку з коронавірусом» (CARES). Зазначений нормативний акт було прийнято Конгресом США у березні 2020 року. Закон «Про допомогу, підтримку та економічну безпеку в зв'язку з коронавірусом» (CARES) (2020), деларувався як спрямований на забезпечення швидкої та прямої економічної допомоги американським працівникам, сім'ям, малим і великим підприємствам. Він запровадив різноманітні програми для вирішення проблем, пов'язаних із

початком пандемії COVID-19 [11]. Дослідження свідчать, що 15% дорослих американців отримували допомогу по безробіттю починаючи з лютого 2020 року. При цьому, серед осіб віком до 30 років, таких було вже 25% [12]. При цьому, якщо у 2019 році на соціальну допомогу в США було витрачено близько 3 трлн. доларів, то у 2020 році ці витрати перевищили 4 трлн. доларів [14].

Певні зусилля у справі захисту прав та інтересів працівників в умовах пандемії COVID-19 в усьому світі докладають профспілкові організації. На ролі профспілок у захисті трудових прав співробітників, у період вжиття заходів, спрямованих на протидію поширенню COVID-19, акцентує увагу і американський юридичний аналітик Роберт Комбс. Дослідник зафіксував значну кількість системних, хоча й не надто масових заходів, таких як: мітинг санітарних працівників Піттсбурга з вимогою оплати праці за небезпеку та покращення засобів індивідуального захисту; кілька демонстрацій на заводі «General Electric» в Лінні (штат Массачусетс), спрямованих на покращення безпеки праці; і однозмінний вихід 19 малярів на заводі «Fiat Chrysler» в Уоррені (штат Мічиган), на знак протесту проти реагування компанії на захворювання працівників [16]. Усі ці заходи, так чи інакше, координувалися профспілками. Однак, Р. Комбс акцентує увагу на спрямованості профспілкових організацій в США до максимальної співпраці з роботодавцями та державними органами. Американські профспілки, в умовах пандемії, радше привертають увагу до потреби покращення безпеки, аніж намагаються тиснути на кооперації та уряд.

В Україні до захисту прав співробітників в умовах пандемії також долучилися як профспілкові організації, так і державні органи. Так, наприклад, профспілка працівників освіти і науки України у своєму Листі №02-5/202, 1/9-162 від 17.03.2020 р. вказала на те, що час простою має оплачуватися з розрахунку не нижче 2/3 окладу і лише рекомендує керівникам закладів освіти забезпечити оплату простою в розмірі середньомісячної заробітної плати на умовах Галузевої угоди [8]. При цьому, обумовлений карантин не вихід працівників на роботу, запропоновано вважати саме обумовленим простоем.

Міністерство освіти і науки України у своєму листі №1/9-161 від 13.03.2020 р., посилаючись на ст. 113 КЗпП України [3], наполягає на тому, що під час простою за працівниками зберігається

середній зарібок, оскільки вимушений простій відбувається в умовах виробничої ситуації, яка загрожує небезпекою життя працівника [10].

При цьому, відповідно до даних різних центрів соціальних опитувань, кожна третя вітчизняна компанія вже у середині 2020 року провела оптимізацію фонду оплати праці, відправила працівників на дистанційну роботу зі зменшенням заробітної плати, скоротила штат та перевела частину робітників на контракти. А кожна друга компанія мала намір зменшити чисельність робітників в майбутньому ще на 13 відсотків [5]. У таких умовах, українські працівники потребують нагальної підтримки з боку держави, а роботодавці – формування зрозумілого та зручного правового поля, покликаного оптимізувати реагування на загрози, на кшталт пандемії COVID-19.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Огляд економічних тенденцій та трендів, що спостерігаються у сфері регулювання трудових відносин в Україні та за кордоном, у зв'язку з пандемією COVID-19, дозволяє узагальнити ряд висновків.

Економіка України, як і багатьох інших країн, зазнала значних збитків, унаслідок пандемії COVID-19. Громадяни України втратили робочі місця, а зниження їх купівельної спроможності призвело до скорочення внутрішнього ринку. При цьому, держава відреагувала на ситуацію доволі обмежено, не маючи належних фінансових можливостей для підтримки громадян. Для порівняння, навіть в США, де на подолання наслідків поширення COVID-19 виділяються трильйони доларів, у другій половині 2020 року половина дорослих осіб працездатного віку, які втратили роботу через спалах коронавірусу, все ще залишалися безробітними. В Україні ж ситуація відверто гірша.

Констатовано, що особливе значення в умовах подолання наслідків пандемії COVID-19 для економіки України, має оптимізація чинного законодавства про працю, спрямована на розробку норм, орієнтованих на регулювання дистанційної роботи, фрілансу тощо. Окрім того, і працездатне населення, і роботодавці потребують фінансової підтримки з боку держави, спрямованої, перш за все, на збереження існуючих робочих місць та створення нових. В умовах відсутності фінансового ресурсу, доречно вести мову про оптимізацію податкового законодавства та стимулювання пільгового кредитування вітчизняних підприємств.

Окремої уваги, в контексті подальших дослі-

джень, заслуговує проблематика оптимізації правового регулювання трудових відносин у дистанційному форматі, що набувають поширення не лише в ході реалізації заходів, спрямованих на протидію пандемії COVID-19, але й у рамках глобалізації ринку праці в цілому.

Список використаної літератури:

1. Биржевой портал №1. [Електронниц ресурс] URL : <https://take-profit.org/statistics/unemployment-rate/united-states>
2. Власник Zara, Bershka та Pull&Bear закриє понад тисячу магазинів. Економічна правда. 11 червня 2020. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2020/06/11/661613/>
3. Кодекс законів про працю України: Закон України № 322-VIII від 10 грудня 1971 року. Офіційний Веб-портал Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
4. Колмыков А. Би-Би-Си (2020). Коронавирус оставил миллионы людей без работы. Многие из них об этом еще не знают. URL : <https://www.bbc.com/russian/features-54462688>
5. Пісоченко Т. Особливості трудових відносин в Україні на період встановленого карантину (Covid-19). Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №24 (2020), 151-156. URL : <https://modecon.mnau.edu.ua>
6. Про відпустки: Закону України № 504/96-ВР від 15 листопада 1996р. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1997, № 2, ст. 4 (зі змінами та доповненнями).
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) № 530 - IX від 17 березня 2020р. Офіційний Веб-портал Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>
8. Про умови та оплату праці працівників закладів освіти і науки в умовах карантину : Лист Міністерства освіти і науки України від 17 бер. 2020 р. №02-5/202 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-umovi-ta-oplatu-praci-pracivnikiv-zakladiv-osviti-i-nauki-vumovah-karantinu>
9. Ринок онлайн-продажів: хто обіграв коронавірус? НВ Бізнес. 23 липня 2020. URL : <https://biz.nv.ua/ukr/experts/koronavirus-i-onlayn-prodazhi-shcho-kupuvali-na-karantini-novini-ukrajini-50101653.html>
10. Щодо оплати праці працівників закладів освіти під час призупинення навчання через карантин : Лист Міністерства освіти і науки України від 13 бер. 2020 р. №1/9-161. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/13.03.2020/1_9-161.pdf

11. About the CARES Act and the Consolidated Appropriations Act. U.S. Department Of The Treasury. URL : <https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/about-the-cares-act>
12. Alicia Adamczyk. We are stuck, with little to no options': 6 months after the CARES Act passed, many Americans are still struggling. CNBC. Published Sep 21 2020. URL : <https://www.cnn.com/2020/09/21/6-months-after-the-cares-act-passed-many-are-still-struggling.html>
13. Dingel, J and B Neiman (2020), "How Many Jobs Can Be Done At Home?", University of Chicago Becker Friedman Institute White Paper.
14. Economic Fallout From COVID-19 Continues To Hit Lower-Income Americans the Hardest. By Kim Parker, Rachel Minkin and Jesse Bennett. September 24, 2020. Pew Research Center. URL : <https://www.pewresearch.org/social-trends/2020/09/24/economic-fallout-from-covid-19-continues-to-hit-lower-income-americans-the-hardest/>
15. NIKE сосредоточится на онлайн секторе после падения продаж в магазинах из-за карантина. TradeMasterGroup. 30 июня 2020. URL : <https://trademaster.ua/news/24774>
16. Robert Combs. Analysis: Covid-19 Has Workers Striking. Where Are the Unions? Bloomberg Law. April 14, 2020. URL : <https://news.bloomberglaw.com/bloomberg-law-analysis/analysis-covid-19-has-workers-striking-where-are-the-unions>
17. The American Trends Panel. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/our-methods/u-s-surveys/the-american-trends-panel/>

Anufriiev M. I., Kaplia O. M., Bandurka O. O. Protection of the rights and interests of workers in Ukraine and abroad in the context of the COVID-19 pandemic: some features

The article is devoted to the generalization of the tendencies observed in the sphere of regulation of labor relations in Ukraine and abroad, in the process of implementation of measures aimed at counteracting the COVID-19 pandemic. The authors focus on taking into account the peculiarities of the current state of labor relations and their legal regulation, as well as the dynamics of their development, taking into account globalization and modern informatization.

The study takes into account numerous statistical and sociological indicators that indicate a decline in production and trade in various sectors of the economy. It has been found that large corporations are increasingly focusing on telecommuting, online sales and online services.

At the results of research, conducted by American experts since the beginning of the COVID-19 pandemic and during 2020 are summarized. It has been established that despite the enormous financial support from the government, the able-bodied population of the United States is experiencing a pandemic. More than a third of all able-bodied people experienced a decline in income, and a quarter of young able-bodied people received financial assistance. Half of adults of working age who lost their jobs due to the coronavirus outbreak were still unemployed.

It is noted that trade union activities, both in the United States and in Ukraine, are aimed at supporting the rights of the working population in the context of the COVID-19 pandemic. In a pandemic, unions are trying to find common ground with employers and the government rather than put pressure on them.

Emphasis is placed on the need for further research on the optimization of legal regulation of labor relations in a remote format, which is gaining popularity not only in the implementation of measures to combat the COVID-19 pandemic, but also in the globalization of the labor market as a whole.

Key words: labor law; employment, working population, incomes, telecommuting, online shopping, pandemic, COVID-19.